

**Methodiekbeschrijving
Zeilschip De Tukker
Jarabee, jeugdzorg in Twente**

(waar in deze beschrijving 'hij' staat, kan dit zowel jongens als meisjes betreffen)*

INHOUD

	Pag.
Inleiding	
1. Doelstelling leerprogramma's Zeilschip De Tukker	6
2. Doelgroep	6
A. Omschrijving doelgroep	
B. Voorwaarden (indicaties) om deel te nemen aan het programma	8
C. Contra indicaties voor deelname van jongeren	9
D. Doelgroep en programma afstemming	10
3. Methode	11
A. Theoretische uitgangspunten	11
B. Ervarend leren	
C. Het competentiemodel	
D. Empowerment en oplossingsgericht werken	
4. Werkwijze	15
A. Aanmelding	15
B. Kennismaking, intake en selectie	16
C. Tussentijdse uitstroom	17
D. Uitsluitingreglement	17
E. Procedure bij onterechte selectie	17
F. Het leerprogramma	18
5. Interventies, hulpmiddelen en technieken	19
A. Algemene interventies	19
B. Specifieke interventies	20
C. Interventies gericht op positie ten opzichte van de ouders	20
D. Interventies gericht op onderwijs en/of werk	20
E. Interventies gericht op vrije tijd	
F. Interventies gericht op creëren en onderhouden van een eigen woonsituatie	22
G. Interventies gericht op gezondheid en uiterlijk	23
H. Interventies gericht op sociale contacten en vriendschappen	23
I. Interventies gericht op intimiteit en seksualiteit	
6. Nazorg	24
A. Terugvalpreventie	24
7. Evaluatie van het leerprogramma van de jongere	25
A. Eindgesprek	25
8. Randvoorwaarden	26
A. Profiel schipper/jongerenwerker	26
B. Praktische randvoorwaarden	27
C. Organisatorische randvoorwaarden	28
D. Materiële randvoorwaarden	29

9. Programma evaluatie	29
Bijlage 1. Onderzoeksresultaten	31
Bijlage 2. Dag tot dag beschrijving van het groepsleerprogramma	32

Inleiding

Ruim dertig jaar geleden ontstond het idee om jongeren met meervoudige, complexe problemen nieuwe kansen te geven door met hen een honderd jaar oud zeilschip te restaureren, te gaan varen en ze alle mogelijkheden en onmogelijkheden van het zeilen op een onstuimige zee te laten ervaren en de strijd met zichzelf te laten meemaken. Dit schip, Zeilschip De Tukker, is nu een hulpvariant van Jarabee, jeugdzorg in Twente.

De visie van Jarabee is: *'Mensen hebben het recht om te groeien, om zich te ontwikkelen en eigen verantwoordelijkheid te dragen en – in de context van hun omgeving- kwaliteiten en talenten te benutten. Leidende begrippen zijn: gelijkwaardigheid, wederzijds respect en ruimte om te leren van ervaringen'.*

Meer toegespitst op Zeilschip De Tukker luidt de visie: *'De Tukker lokt jongeren nadrukkelijk uit en geeft hen de kans om belangrijke, betekenisvolle levenskeuzes te maken. Als de jongere deze uitdaging oppakt, is de kans optimaal dat de jongere niet meer terugvalt in het oude, negatieve gedrag'.*

De belangrijkste uitgangspunten van Zeilschip De Tukker zijn:

- Het accent ligt vooral op de gezonde kant van de jongeren: wat kan zich (verder) ontwikkelen?
- De aandacht is gericht op het hier en nu en de toekomst van de jongeren.
- Centraal staat het ontwikkelen van mogelijkheden en het (leren) realiseren van wensen en doelen, in plaats van het oplossen van problemen.
- Tevens gaat het om gedragsverandering bij de jongeren. De jongeren leren verantwoordelijkheid te nemen voor hun daden: wat wil je en hoe kun je ervoor zorgen dat je dat inderdaad doet. *'Spreek af wat je doet en doe wat je afspreekt'.*
- Jongeren leren zelfsturing, inhoud en betekenis te geven aan hun eigen leven.
- De begeleiding werkt nauw samen met ouders en begeleidende instanties.

De Tukker biedt individuele jongeren van 15-23 jaar in groepen (een groep telt 8-12 jongeren per leerprogramma van drie weken) de mogelijkheid om, in een voor hen volledig nieuwe omgeving, indringende ervaringen op te doen volgens de methode 'Ervarend leren'. Het leven en meewerken op een schip gedurende 24 uur per dag doet een beroep op fysieke, psychische en sociale vaardigheden. Het schip biedt een uitdagende en gestructureerde omgeving, die de jongeren confronteert met zichzelf in vele situaties. De Tukker onderscheidt zich van andere hulpvarianten door de continuïteit, de avontuurlijke omgeving, de activiteiten en het 'individuele maatwerk' binnen de groep.

Een leerprogramma wordt *'flexibel'* aangeboden: gedurende alle uren in de afgesproken periode, 24 uur per dag, ook in de weekends en 's avonds (van kantooruren is geen sprake). Als er voldoende aanmeldingen (minimaal vijf) zijn voor de geplande vaarperiode, gaat het programma van start. De detailinhoud van het vaarprogramma is in wezen vraaggestuurd, en ook in die zin een flexibel programma. Voorafgaand aan het vaarseizoen wordt het vaarprogramma in de tijd vastgesteld. De vaardata zijn in de jaarlijkse wervings- en informatiefolder van De Tukker te vinden en op de website www.zeilschipdetukker.nl.

Jarabee, Zeilschip De Tukker

Postadres

Lupinestraat 9 7552 HJ Hengelo (OV) Telefoon: (074) 256 19 00 / 06 53321237

E-mail: detukker@jarabee.nl Website: <http://www.zeilschipdetukker.nl>

Bezoekadres

Lupinestraat 9 7552 HJ Hengelo (OV)

De verantwoordelijke manager voor Zeilschip De Tukker is de heer J. ter Beke, lid
locatiemanagement Hengelo/Oldenzaal/Almelo, (074) 256 19 00 / E-mail: jtbeke@jarabee.nl

1. Doelstelling leerprogramma's Zeilschip De Tukker

De Tukker wil jongeren met meervoudige, complexe problemen op verschillende levensgebieden nadrukkelijk uitlokken en de kans geven om zelf belangrijke, betekenisvolle levenskeuzes te maken en zo te komen tot een voor de jongere aanvaardbaar, sociaal-maatschappelijk zinvol leven. Als de jongere deze uitdaging serieus oppakt is de kans optimaal dat de jongere niet meer terugvalt in het oude, vaak negatieve gedrag.

De leerprogramma's bij Zeilschip De Tukker zijn:

- gericht op het verminderen van risicofactoren voor delictgedrag;
- gericht op het versterken van beschermende factoren;
- gericht op het handelen vanuit inzicht in eigen gedrag
- gericht op zelfverantwoordelijkheid, zelfsturing en zelfwaardering van de jongere.

De leerdoelen voor de jongere kunnen zijn:

- inzicht krijgen in wat hij kan en niet kan (kwaliteiten, talenten, valkuilen, beperkingen, gevoeligheden). *Concreet: zich presenteren in het openbaar, zich uiten (vooral verwoorden van gevoelens / emoties), omgaan met gevoelens van zichzelf en van anderen, zorg hebben voor een ander en zichzelf, agressie leren reguleren, dingen kunnen afmaken / afronden, zich concentreren, verleidingen kunnen weerstaan, lichamelijke conditie verbeteren, leren luisteren, werken, rusten en genieten en omgaan met stille momenten.*
- inzicht krijgen in zaken, die hij belangrijk vindt en waar hij moeite mee heeft, zoals: eigen waarden en normen, verleidingen, codes en overtuigingen. *Concreet: omgang met geld, met middelen als drank, drugs en rookwaren, met seks, gokken en racistische gevoelens.*
- verwerven van doorzettingsvermogen om een plan waar te maken en uit te voeren. *Concreet: het uitvoeren en tot het eind afronden van een vooropgezet individueel, praktisch, helder, haalbaar en overeengekomen plan en niet weglopen voor problemen / gevolgen van eenmaal gedane keuzes en grenzen leren verleggen (overwinnen van angsten).*
- leren zelf invloed op je eigen leven te hebben. *Concreet: leren plannen, doseren, dagritme creëren en vasthouden, energie gericht inzetten (directer communiceren), doelgericht actief zijn, logisch nadenken, om je heen kijken, een positie/plek verwerven, omgaan met veranderingen (flexibiliteit), omgaan met emoties, zelfredzaamheid en kracht leren geven.*
- leren keuzes te maken en verantwoordelijkheid te nemen voor de gevolgen daarvan. *Concreet: de veiligheid en het welzijn van anderen in acht leren nemen (ankerwacht, reddingsoefeningen, sturen en koers houden, koken voor de groep, machinekamertaken, het schip schoon en veilig houden), leren omgaan met dilemma's, afspraken maken, zich eraan houden, ze kunnen bijstellen indien nodig en zuinig omgaan met middelen.*
- leren samenwerken met anderen. *Concreet: de praktijk op het schip, samenwerken (zeilen hijsen, samen koken, samen inkooplijst opstellen en inkopen doen).*
- goed leren omgaan met de opgedane ervaringen en deze waarderen als bewijs van eigen kunnen.

Op deze wijze kan de jongere betekenis geven aan zijn eigen leven en beter in de maatschappij functioneren.

Formulering individuele leerdoelen

Het Zeilschip De Tukker verricht maatwerk door samen met de jongere individuele doelstellingen te formuleren, die met nadruk een relatie hebben met de (achtergronden van) zijn meervoudige, complexe problemen. Deze individuele leerdoelen (het persoonlijke leerplan) van de jongere worden herkenbaar en haalbaar opgesteld bij de intake / kennismaking, samen met de jongere en de plaatser. Middels een "SWOT" analyse worden

	<p>krachten en beperkingen, kansen en bedreigingen ten aanzien van het leerplan in beeld gebracht waarbij de focus niet alleen ligt bij de persoonlijke eigenschappen van de jongere zélf, maar ook bij zijn omgeving. In de eerste (vaar)week van het leerprogramma worden de individuele leerdoelen verfijnd en verder geoperationaliseerd.</p>
--	---

2. Doelgroep
A Omschrijving doelgroep <p>Het gaat om jongeren van 15 tot 23 jaar met meervoudige, complexe problemen op verschillende levensgebieden. Het zijn veelal jongeren die in een andere hulpvariant zijn vastgelopen of dreigen daarin vast te lopen, vanwege delinquent gedrag met justitie in aanraking zijn geweest, geen opleiding of passend werk hebben gevonden, veel problemen met hun ouders, familie en andere sociale contacten hebben. Ze hebben onvoldoende dagen nachtritme, structuur en zelfdiscipline, een verstoord zelfbeeld, geen inzicht in eigen gedrag en de gevolgen van hun handelen. Ze zijn grenzeloos in hun gedrag, hebben een onvoldoende ontwikkeld waarden- en normenbesef en hebben nog een sterke behoefte aan rolmodellen.</p> <p>De groep onderscheidt zich globaal in:</p> <ul style="list-style-type: none">• jongeren met sterk externaliserend gedrag (zeer opstandig, zeer boos, wel kunnen handelen maar hun positieve kwaliteiten negatief inzetten); De Tukker zet hen weer met beide benen op de grond.• de meelopers ('de grijze muizen'); aan boord leren zij hun echte kwaliteiten (her)kennen en doorbreken. De Tukker tilt hen op, laat hen meer in beeld komen. <p>De problemen zijn complex (ingewikkeld en op elkaar inwerkend) en meervoudig (doen zich voor op diverse leefgebieden (meervoudig), te weten:</p> <ul style="list-style-type: none">• de eigen ontwikkeling (sociaal, psychisch, emotioneel, cognitief en moreel);• de relatie met de ouders;• de school- en/of werksituatie;• de vriendenkring en vrijetijdssituatie. <p>Traditioneel komt de doelgroep van De Tukker veelal uit jeugdzorg, GGZ- of justitiële instellingen, vanwege de focus op 'gedragsverandering'. Recentelijk worden ook jongeren vanuit de focus 'instroom in arbeid en scholing' door gemeenten (afdeling werk en bijstand, dienst maatschappelijke ontwikkeling, wijkzorgteams), instanties als CWI, UWV etc. aangemeld. De ervaring leert dat de jongeren die bij deze instanties bekend zijn, naast problemen op het gebied van arbeid en scholing vaak ook problemen hebben op de andere leefgebieden. Insteek van leertrajecten bij De Tukker voor deze categorie is 'activering', gericht op instroom in passend werk en/of scholing. Het opdoen van dagstructuur, levensritme, werkhouding, samenwerking, nakomen van afspraken, doorzetten etc is een basale voorwaarde om tot passend werk / scholing te kunnen komen. Met andere woorden; activering gericht op reïntegratie in werk en/of scholing.</p> <p>Jongeren kunnen leerprogramma's volgen in het kader van justitiële taak- of leerstraffen, vanuit crisissituaties thuis of vastgelopen hulpverleningstrajecten, als toeleiding naar of onderdeel van een (hernieuwd) scholings-, arbeidstrainings- of inwerkprogramma,. Ook gerichte observatiediagnostische vragen of een leerprogramma vanuit preventief oogpunt ('voorkómen is beter dan genezen') behoren tot de mogelijkheden.</p> <p><i>Toelichting op de leeftijdsgrenzen</i></p> <ol style="list-style-type: none">1. <i>De visie van De Tukker ten aanzien van de bovengrens van 23 jaar is, dat juist in deze leeftijdsfase de jongere nog voldoende openstaat voor het in gang zetten van veranderingen, voor een 'laatste' herstelkans. De problemen van de jongere zijn nog niet tot 'volwassenheid' verhard. De werkwijze van De Tukker is niet gericht op 'volwassen' problematiek. Volwassenen hebben hun keuzes al gemaakt. Voor hen zijn andere, beter passende voorzieningen beschikbaar. De gehanteerde bovengrens is ook gebaseerd op de opgedane ervaringen en evaluaties.</i>2. <i>Dit ervaringsgegeven geldt ook voor de ondergrens van 15 jaar. Jongeren, beneden deze grens zijn nog te speels, kunnen de gevraagde verantwoordelijkheden niet aan en hebben niet het vereiste fysieke (het is lichamenlijk een veeleisend programma) en cognitieve ontwikkelingsniveau (reflectief vermogen). De leeftijdsverschillen binnen de groep mogen in deze leeftijdsfase ook niet te ver uiteen liggen. Jongeren jonger</i>

	<p><i>dan 15 jaar gaan niet (meer) mee met de drieweekse vaarprojecten. Het programma van de onderhoudsprojecten is wel geschikt voor deze jongere leeftijdsgroep.</i></p>
B	<p>Voorwaarden (indicaties) om deel te nemen aan het programma</p> <p>1 Ernst van de problematiek Bij de jongeren die deelnemen aan het programma moet sprake zijn van ernstige problematiek op diverse leefgebieden, zoals genoemd onder de omschrijving van de doelgroep (zie 2A).</p> <p>Daarnaast geldt dat bij uitvoering van een individueel leerprogramma in groepsverband de jongeren 'lerend' voor elkaar moeten kunnen zijn. Dat wil zeggen dat bij de intake erop gelet wordt dat de jongeren minimale vaardigheden bezitten om elkaar te kunnen steunen, voorbeelden te kunnen stellen en niet averechts op hulpverlening van elkaar te werken (coëxistentie).</p> <p>2 Motivatie De jongere geeft mondeling dan wel schriftelijk (in een brief) in de aanmelding c.q. intakefase blijk van motivatie om het leerprogramma van De Tukker te willen gaan volgen, Deze motivatie wordt in de kennismaking / intake met de jongere uitvoerig doorgesproken.</p> <p>3 Algemeen demografische kenmerken van de deelnemers De leerprogramma's van Zeilschip De Tukker staan open voor jongens en meisjes tussen de 15 en 23 jaar uit het hele land. Daarnaast gaat Zeilschip de Tukker de uitdaging van internationale plaatsingen niet uit de weg. Er wordt geen onderscheid gemaakt naar de afkomst van de jongeren. De jongeren moeten het vermogen hebben te reflecteren op hun gedrag teneinde het inzicht in het eigen handelen te vergroten. Een IQ van minimaal 70 is hiervoor een basisvereiste.</p>
C	<p>Contra-indicaties voor deelname van de jongeren zijn:</p> <ul style="list-style-type: none">• een overmatige verslavingsvorm (alcohol, drugs);• een ernstige psychiatrische stoornis (bijvoorbeeld ernstige contactstoornissen);• een lichamelijke handicap, die een redelijk functioneren aan boord van het schip belemmert;• het ontbreken van een verblijfsvergunning; de jongere mag niet illegaal in Nederland zijn;• het (voortdurend) laten zien van racistisch gedrag;• het ontbreken van voldoende (zelf)reflectievermogen;• het ontbreken van een begeleider voor het voor- en nazorgtraject. <p>Toelichting contra-indicaties</p> <p><i>Verslavingsvormen:</i> vanwege de veiligheid van de jongeren aan boord van een op volle zee varend schip. Verslavingszorg vraagt om een eigen aanpak; de projectvaartijd is daarvoor te kort.</p> <p><i>Psychische stoornissen:</i> de druk op zowel de gezonde als de minder gezonde kant van jongeren loopt fors op, met risico op psychische decompensatie (psychische stoornis). De beslotenheid van een schip en de groepsdruk kunnen bij mensen met bepaalde psychische stoornissen een negatieve uitwerking op het individu hebben. Voor jongeren met lichte psychische stoornissen is er wel perspectief.</p> <p><i>Lichamelijke handicap:</i> de projectomgeving is risicovol en er is sprake van veel en vaak zware lichamelijke activiteit. Naast een redelijk fysiek functioneren, moet de veiligheid van de jongeren zowel aan boord als tijdens de walactiviteiten (outdoor-activiteiten) altijd gegarandeerd zijn. Soms is een fysieke beperking van dien aard dat het een contra-indicatie is. Het besluit hiertoe wordt per jongere en altijd in overleg met de plaatser genomen.</p> <p><i>Racistisch gedrag:</i> het blijvend tonen van racistisch gedrag of ander ernstig normoverschrijdend gedrag leidt tot verwijdering van boord.</p> <p><i>Ontbreken van voldoende (zelf)reflectievermogen:</i> de jongere moet kunnen reflecteren op zijn</p>

	<p>eigen gedrag, en op dat van de overige deelnemers. Dit vereist een zeker niveau van verstandelijke ontwikkeling.</p> <p>N.B.: De medewerkers van De Tukker streven ernaar dat de cognitieve vaardigheden binnen een deelnemersgroep niet teveel verschillen; deelname van maximaal twee minder begaafde deelnemers is nog werkbaar.</p>
D	<p>Doelgroep en programma afstemming</p> <p>Leerprogramma's bij Zeilschip De Tukker richten zich op gedragsverandering bij de jongeren en het voorkomen van herhaling c.q. terugval in negatief gedrag. Daarbij wordt met behulp van de SWOT analyse gekeken naar de beschermende factoren en risicofactoren in de persoonlijke eigenschappen van de jongere en van zijn omgeving, worden de kansen en bedreigingen in de ontwikkelingsmogelijkheden en het toekomstperspectief van de jongere in kaart gebracht, en worden de wil om te veranderen en zichzelf doelen te stellen, de mate van eigen verantwoordelijkheid en de mogelijke samenwerking met instellingen en ouders nader onderzocht.</p> <p>Heel specifiek is het middel - een zeilschip -, waar de structuur en begrenzing niet alleen duidelijker zijn dan in de gewone maatschappij, maar ook onontkoombaar zijn. De regels en ieders veiligheid hangen zeer nauw met elkaar samen!</p> <p>De beperkingen van een schip, zoals de ruimte en steeds dezelfde mensen, werken confronterend: je kunt niet om elkaar heen en je hebt elkaar nodig; de omgevingsprikkels rondom de jongeren zijn sterk en lokken uit tot reacties; je kunt je moeilijk terugtrekken uit de situatie. Ook de onderlinge verhoudingen worden sterker gemeten.</p> <p>De continue aanwezigheid van de bemanningsleden en hun deskundigheid (een vanzelfsprekende hiërarchie) bieden een ervaring van veiligheid, afhankelijkheid en betrouwbaarheid van mensen, die de meeste jongeren niet gewend zijn.</p> <p>Uit de rapportage Onderzoek Project Criminaliteitspreventie De Tukker (onderzoekperiode mei 2002 – mei 2004) van Ruikes Consultancy BV, blijkt dat de doelgroep bereikt wordt en dat 70% succesvol het traject heeft doorlopen.</p> <p>Er vindt registratie plaats met behulp van het geautomatiseerde registratiesysteem JHVIS (Jeugdhulp Informatie Systeem).</p>

3. Methode
Theoretische uitgangspunten
<p>De methodiek, die Jarabee op Zeilschip De Tukker hanteert in de opvang en behandeling van probleemjongeren, staat beschreven in het boek De Tukker - Ruikes, T.J.M. & Deckers, E.J. (1998) <i>Activerende vaar-leer-werkprojecten voor probleemjongeren</i>. Rotterdam: Wyt & Zonen bv.</p> <p>De hierin beschreven methodiek is gebaseerd op de principes van "Ervarend leren" . Een methodiek is echter geen statisch gegeven maar wordt aangepast en bijgesteld op basis van evaluaties van het bestaande programma, nieuwe theoretische inzichten, nieuwe doelgroepen etc. In de loop der tijd zijn theoretische principes en technieken uit het competentiemodel, uit 'oplossingsgericht werken' en het werken vanuit de 'Empowerment' gedachte toegevoegd en geïntegreerd.</p> <p>De specifieke leef- en leersituatie op Zeilschip De Tukker wordt gevormd door het schip: een begrensd terrein, met daar omheen een onafzienbare ruimte van water en in de verte de horizon, waar eventueel nog een strook land te zien is. De begrenzing biedt overzichtelijkheid, het bij elkaar zijn en horen en veiligheid. Het ruime sop eromheen duidt op ruimte en perspectief. De tocht met het schip is een zoektocht (quest): op zoek zijn naar een doel, het eigen toekomstperspectief.</p> <p>De achterliggende theorieën stellen dat men 'leert door te doen'. Jeugdigen worden op het zeilschip in een leersituatie gebracht die volstrekt anders is dan hun eigen situatie. Ze doen andere dingen dan ze gewend zijn, zoals ankerwacht en zeilen hijsen. Ze werken en wonen op een schip en doen outdoor-activiteiten op het land. De leersituatie en de activiteiten dwingen de jongeren om in actie te komen, verantwoordelijkheid te nemen voor hun handelingen en voor elkaar en een perspectief voor de toekomst te ontwikkelen. De concrete ervaringen zijn voor de meeste jongeren authentieke ervaringen, die fysiek voelbaar zijn en die zowel emotioneel als mentaal doorwerken. Ervaringen die hen dichtbij zichzelf, maar ook dichtbij andere jongeren brengen, die dezelfde ervaringen doormaken. Dat geeft verbondenheid en ondersteuning.</p> <p>De jongeren worden bij herhaling geconfronteerd met dwingende, onontkoombare ervaringen, waarbij ze direct keuzes moeten maken. Dit vindt plaats in een uitdagende, maar ook veilige omgeving. Het gevolg is dat zij zichzelf gaan corrigeren. Jongeren krijgen zo de kans gedrag te laten zien, te ervaren, bij te stellen, positieve bekrachtiging te ontvangen in een afhankelijke, veilige situatie met natuurlijke en vanzelfsprekende gezagsverhoudingen.</p> <p>Leertheorieën beschrijven hoe mensen gedrag leren en afleren en zijn om twee redenen een belangrijk kader bij competentievergroting. Ze kunnen ten eerste behulpzaam zijn bij het analyseren en veranderen van probleemgedrag en ten tweede bij het uitbreiden van het vaardigheidsrepertoire en het beïnvloeden van factoren die de competentie mede bepalen. De vier leertheorieën waar competentievergroting op teruggrijpt zijn:</p> <ol style="list-style-type: none">1. De klassieke leertheorie2. De operante leertheorie3. De sociale leertheorie4. Het self-management model. <p>Voor een verdere, uitgebreide beschrijving van deze vier theorieën wordt verwezen naar de uitvoerig beschikbare literatuur over deze leertheorieën.</p> <p>Resultaatmetingen vinden plaats op basis van observatie, evaluatie met de jongeren van de doelrealisatie van de in het individuele leerplan beschreven doelen en projectevaluatie met deelnemers, begeleiders en plaatsers.</p> <p>Naast resultaatmetingen wordt ook een cliënttevredenheidstoets op het eind van een leerprogramma bij de deelnemers afgenomen.</p>

Ervarend leren

'Ervarend leren' is gebaseerd op de uitgangspunten van de Duitse sociaal pedagoog Kurt Hahn. Centraal staat dat jongeren zichzelf kunnen ontdekken door het opdoen van ervaringen. Deze ervaringen dragen bij aan de opvoeding die gericht is op de ontwikkeling van de gehele persoonlijkheid van de jongere, zowel sociaal, emotioneel, cognitief, fysiek als moreel. Hahn formuleert de volgende principes (uitgangspunten) om tekortkomingen bij jongeren (zoals een tekort aan maatschappelijke participatie, zorgzaamheid, initiatief en fysieke activiteiten) positief te beïnvloeden:

1. De opvoedkundige omgeving zelf is belangrijk om jongeren te inspireren tot creativiteit, durf, zelfkennis en persoonlijke ontwikkeling.
2. De beste leermomenten zijn die momenten waarin jongeren in moeilijkheden verkeren (crisisachtige situaties).
3. De jongere leert sociale verantwoordelijkheid te dragen door projecten uit te voeren waarin hij behulpzaam is aan anderen.
4. Er is spanning nodig tussen vrijheid en zelfdiscipline, tussen het fysieke en het mentale.
5. Het gaat om de integriteit van de persoon
6. De ervaring van eigen gevoelens, intensiteit van handelen en de gedachten hierover versterken de persoonlijkheid.
7. Het ontwikkelen van eigen mogelijkheden moet plaatsvinden in een aangepast tempo.

Hahn onderscheidt in projecten 'Ervarend leren' drie basisdoelstellingen:

1. vitaliteit (dus wilskracht, fysieke behendigheid, geestelijke spankracht);
2. authenticiteit (echte eigen ervaringen);
3. co-existentie (samenleven en samenwerken).

De methodiek Ervarend Leren is gebaseerd op de leercyclus van Kolb (Kolb 1984) Het proces verloopt volgens de leercyclus van Kolb in vier stappen:

1. concrete ervaringen (wat zie ik, wat maak ik mee, wat ervaar ik nu);
2. observatie en reflectie (wat roept het bij mij op, wat vind ik ervan, wat wil ik ermee);
3. vorming van abstracte begrippen en generalisatie (hoe kan ik de ervaringen en mijn gedachten erover gebruiken en hoe kan ik ze dusdanig abstraheren of in een model onderbrengen dat bruikbaar is voor mijn (toekomstig) handelen);
4. toetsen van de begrippen in een nieuwe situatie (wat levert de nieuwe aanpak in de praktijk op).

Nadler en Luckner (1992) hebben een model ontwikkeld dat een duidelijke beschrijving geeft van de veranderingsprocessen in een zestal fasen:

1. het opdoen van dwingende ervaringen in een geplande, lerende omgeving;
2. zich bewust worden van gevoelens, gedachten en gedragingen;
3. een confronterende herkenning en erkenning dat deze een deel zijn van henzelf;
4. het ondersteund keuzemoment: wel of geen afstand nemen van het oude gedrag;
5. experimenteerruimte voor het nieuwe gedrag;
6. transfer of generalisatie: overdracht naar en vasthouden in de eigen praktijk (voor de transfer zijn verschillende vormen ontwikkeld: specifiek – sterk overeenkomend met de praktijk -, non-specifiek en langs de weg van metaforen.

In de methode 'Ervarend Leren' gaat het altijd om de 'transfer', om de overdracht van het aangeleerde in de specifieke situatie naar een andere (nieuwe) situatie. De Tukker besteedt daar dan ook nadrukkelijk aandacht aan.

Een zeer kenmerkend element in het project 'Ervarend leren' is de reflectie over de opgedane ervaringen (Nadler en Luckner, 1992). Reflectie is een belangrijke brug tussen project en transfer. Er zijn in feite zes technieken te onderscheiden om reflectie op te roepen:

1. de ervaring spreekt voor zichzelf;
2. direct speken over de ervaring (directe feed back);
3. verslag uitbrengen over de ervaring (de briefing);

4. frontloading (voorafgaand aan de ervaring gerichte vragen, aandachtspunten meegeven);
5. framing (het in de context plaatsen van de uit te voeren activiteit);
6. indirecte frontloading (meer algemene opdrachten meegeven, waarbij de jongere zelf een verband zoekt met de activiteit en de ervaring).

Het proces geconcretiseerd - waarbij het accent op de cognitieve kanten tijdens het leerproces niet te sterk moet zijn (Duindam et al. 1996) teneinde de motorische, emotionele en sociale kanten van de jongere meer tot hun recht te laten komen – ziet er als volgt uit:

- Jongeren worden in een specifieke situatie gebracht waarin ze concrete leermomenten krijgen aangeboden.
- Ze komen in een situatie van onbekendheid, waarin ze nieuwe ervaringen opdoen.
- In gestructureerde gesprekken reflecteren ze over die ervaringen, in relatie tot de doelstelling waarmee ze het project zijn gestart en tot hun ideeën over de toekomst.
- Op grond van de reflectieactiviteiten maken de jongeren keuzes en stellen een plan op voor hun toekomstig gedrag, hun relatie tot anderen (ouders, familie, vrienden), hun daginvulling (school, werk) en hun vrije tijd (hobby's uitgaan e.d.)
- De jongere past het geleerde toe in een nieuwe situatie, waarmee de cyclus opnieuw start.

Nadler en Luckner (1998) hebben dit proces verfijnd. De leercyclus van Kolb doet voorkomen alsof het proces zich vanzelf voltrekt. Het lijkt alsof de rol van een instructeur/begeleider minimaal is. Nadler en Luckner hebben aangevoerd dat ervaringen en de verwerking van ervaringen gestuurd worden door de begeleiding. Hiervoor hebben zij het begrip 'processing' geïntroduceerd. Processing wordt gedefinieerd als: "The activity that is structured to encourage individuals to plan, reflect, describe, analyze and communicate about experiences."

Processing laat zich vertalen in activiteiten/interventies die worden ingezet om de jongere te ondersteunen in zijn leerproces. Concreet denken we hierbij aan:

- de opbouw van het programma (structuur);
- de aangeboden activiteiten;
- de ingezette interventies:
 - directe interventies (dagelijks);
 - begeleidingsgesprekken (periodiek, evaluatie, richtinggevend);
- de bejegening (hulpverleningsattitude);
- de mate van support van buiten (bijv. fax en telefoon vanuit Nederland, ouders, familie, begeleiders).

Het competentiemodel

Competentievergroting is een vorm van hulpverlening voor jongeren en gezinnen met problemen, die gericht is op het uitbreiden van hun vaardigheidsrepertoire. Aan competentievergroting ligt een model ten grondslag dat teruggrijpt op de ontwikkelingspsychologie en de leertheorieën: het zogenaamde 'competentiemodel'. De keuze om juist leertheoretische principes en elementen van de ontwikkelingspsychologie verder uit te werken tot een competentiemodel wordt ook ondersteund door de uitkomsten van onderzoek naar de effecten van de hulpverlening. Uit onderzoeksliteratuur komen de volgende hoofdconclusies naar voren als het gaat over de resultaten van hulpverlening aan jongeren met probleemgedrag:

1. Probleemgedragingen als agressie en delinquentie zijn heel moeilijk te veranderen. De resultaten van de hulpverlening zijn om die reden niet overweldigend groot. Bovendien is het moeilijk resultaten op langere termijn aan te tonen.
2. Gedragstherapeutische hulpverleningsvormen zijn tot dusverre het meest succesvol gebleken.
3. Het meest succesvol zijn de programma's die gericht zijn op het leren van vaardigheden die jongeren in staat kunnen stellen beter te functioneren in het concrete

alledaagse leven.

Competentievergroting richt zich op het versterken van (potentiële) krachten bij de jongere en spreekt daardoor aan.

Wat is competentie?

Jongeren noemen we competent wanneer ze over voldoende vaardigheden beschikken om de ontwikkelingstaken waarmee zij in het dagelijks leven geconfronteerd worden, op adequate wijze kunnen vervullen. Competentie kan men zien als een balans tussen ontwikkelingstaken aan de ene kant en de hiervoor benodigde vaardigheden aan de andere kant. Jongeren zijn 'in balans' wanneer ontwikkelingstaken en vaardigheden zich optimaal tot elkaar verhouden. Jongeren hebben op verschillende levensgebieden ontwikkelingstaken uit te voeren. Voor jongeren in de leeftijdscategorie 12-23 jaar zijn dit de volgende:

1. *Positie ten opzichte van de ouders:* minder afhankelijk worden van de ouders en het bepalen van een eigen plaats binnen de veranderende relaties in het gezin en de familie
2. *Onderwijs en/ of werk:* kennis en vaardigheden opdoen om een opleiding te kunnen afronden en een beroep uit te kunnen oefenen.
3. *Vrije tijd:* ondernemen van leuke activiteiten in de vrije tijd en zinvol doorbrengen van de tijd waarin er geen verplichtingen zijn
4. *Creëren en onderhouden van een eigen woonsituatie:* zoeken of creëren van een plek waar je goed kunt wonen en leren omgaan met huisgenoten
5. *Autoriteit en instanties:* accepteren dat er instanties en personen boven je gesteld zijn, binnen geldende regels en codes opkomen voor eigen belang
6. *Gezondheid en uiterlijk:* zorgen voor een goede lichamelijke conditie, een uiterlijk waar men zich prettig bij voelt en een goede voeding en het vermijden van overmatige risico's.
7. *Sociale contacten en vriendschappen:* contacten leggen en onderhouden, oog hebben voor wat contacten met anderen kunnen opleveren, je openstellen voor vriendschap, vertrouwen geven en nemen, wederzijdse acceptatie.
8. *Intimiteit en seksualiteit:* ontdekken wat mogelijkheden en wensen zijn in intieme en seksuele relaties.

Factoren die competentie negatief kunnen beïnvloeden; stressoren en pathologie . Stressoren hebben een negatieve invloed op de balans van ontwikkelingstaken en vaardigheden. Het zijn invloeden waaraan men zich niet of moeilijk kan onttrekken en die een negatieve invloed uitoefenen op het functioneren. Bijvoorbeeld; je baan kwijtraken, een verkeersongeluk krijgen. Bij het maken van een competentieanalyse moet daarom nagegaan worden op welke wijze een bepaalde 'stressor' het uitvoeren van ontwikkelingstaken bemoeilijkt.

De aanwezigheid van psychopathologie (ernstige gedrags-, ontwikkelings- of persoonlijkheidsstoornissen) belemmert een jongere ook in het adequaat vervullen van zijn ontwikkelingstaken.

Factoren die competentie positief kunnen beïnvloeden; protectieve factoren.

Onder 'protectieve' factoren verstaan we aspecten in de omgeving en eigenschappen van jongeren die hen kunnen beschermen tegen de invloed van stressoren en die bepaalde uitingen van psychopathologie kunnen verzachten. Voorbeelden van protectieve factoren in de omgeving zijn: een ondersteunende volwassene, lidmaatschap van een club, een goede school. Voorbeelden van protectieve eigenschappen zijn: intelligentie, een gemakkelijk humeur, een positief zelfbeeld.

'Empowerment' en oplossingsgericht werken

In het werken met jongeren met meervoudige, complexe problemen wordt gewerkt met activeringsgerichte methodieken vanuit 'Empowerment'. De kern van empowerment is dat de hulpverlener niet zozeer alleen de problemen van de jongere verhelpt en compenseert, maar vooral de al aanwezige sterke kanten of krachten benut en uitbreidt. De hulpverlener werkt klant- en vraaggericht, de (hulp)vraag van de jongere staat voorop. De hulpverlener gaat daartoe de dialoog aan met de jongere. De jongere participeert in en wordt betrokken bij zijn

	<p>eigen proces door mee te bepalen en mee te beslissen. Dit betekent dat de hulpverlener respect heeft voor en vertrouwen in het vermogen van de jongere om te veranderen. Samen worden doelen opgesteld en naar resultaten toegewerkt (doel- en resultaatgericht) De hulpverlener is vasthoudend en betrouwbaar in het contact. In de hulp ligt de nadruk op het heden, op actuele problemen, op het proces (de telkens terugkerende gedragspatronen en niet zozeer de inhoud van het probleem), op het versterken van het informele en formele netwerk rondom de jongere. De hulpverlener leert de jongere hoe hij deze bronnen beter kan leren benutten.</p> <p>Kortom, empowerment vindt volgens Kaplan (1996) plaats door:</p> <ol style="list-style-type: none">1. te geloven dat jongeren kunnen veranderen2. jongeren helpen in zichzelf te geloven3. jongeren een nieuw/hernieuwd perspectief aan te reiken4. jongeren kennis aan te reiken en hen te helpen hun vaardigheden te vergroten5. sterke kanten en bronnen van steun te herkennen en hierop voort te bouwen6. jongeren te helpen in te zien dat er alternatieven en keuzemogelijkheden zijn7. strategieën te gebruiken die de culturele en etnische achtergrond van jongeren ondersteunen en versterken. <p>Oplossingsgericht werken heeft zijn oorsprong in de therapeutische benadering bedacht door Insoo Kim Berg en Steve de Shazer in hun 'Brief Family Therapy Center' te Milwaukee, USA. Deze manier van werken streeft naar het ontdekken 'wat werkt' in een gegeven situatie, liefst zo eenvoudig en praktisch mogelijk, en vanuit het hier en nu. De focus ligt bij oplossingen en niet bij problemen, bij de toekomst en niet het verleden en bij wat goed gaat in plaats van wat is verkeerd gegaan. Oplossingsgericht werken is een visie en manier van bejegening door de hulpverlener waarmee deze de cliënt helpt zijn eigen oplossingen te zoeken.</p> <p>Uitgangspunten zijn daarbij:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Elk individu, gezin beschikt over krachten, mogelijkheden en hulpbronnen. Het is de taak van de hulpverlener deze te leren kennen en respecteren en cliënten te ondersteunen om ze in te zetten op de manier die zij goed achten.2. Mensen zijn in staat te weten wat goed is voor henzelf en kunnen eigen doelen vaststellen. Ziekte, problemen etc. maken mensen niet tot slachtoffers, maar tot overlevers met ongekende veerkracht.3. Geen enkel probleem treedt altijd op. Uitzonderingen worden gezocht, benoemd en gebruikt tot een oplossing gevonden is.4. Toekomstverwachtingen en fantasieën kunnen gebruikt worden om oplossingen te construeren. Praten hierover geeft richting aan het veranderingsproces.5. Motivatie om te veranderen groeit als cliënten als vaardige en volwaardige mensen worden bejegend, een appel op hun eigen krachten wordt gedaan en zij hun eigen doelen kunnen nastreven6. Cliënt en hulpverlener werken als gelijkwaardige experts samen. <p>Een aantal technieken staan hulpverleners ter beschikking om cliënten te begeleiden in het zoeken naar eigen oplossingen, zoals het zoeken naar hulpbronnen (resources), toekomstverwachtingen maken, het stellen van schaalvragen, de wondervraag, etc.</p>
4	Werkwijze Aanmelding Elke instelling in Nederland die met jongeren werkt kan een cliënt aanmelden. Zeilschip De Tukker heeft een centraal aanmeldingspunt. Er is een open aanmeldformulier beschikbaar. Deze maakt deel uit van de brochure en is van internet te downloaden (www.zeilschipdetukker.nl) of kan opgevraagd worden. Degene die bij de aanmelding actueel hulp verleent aan de jongere vult samen met de jongere het open aanmeldformulier in. Bij aanmelding wordt informatie gevraagd over: <ul style="list-style-type: none">- de achtergrond van de jongere;- de redenen voor aanmelding;

- hoe het leerprogramma georganiseerd zal worden, c.q. welke rol de plaatsende instantie/ de begeleider van de jongere voor, tijdens en na de periode met De Tukker zal vervullen.

Het aanmeldformulier kan ook ter plekke, tijdens de persoonlijke kennismaking met medewerkers van Zeilschip De Tukker, ingevuld worden.

Voorafgaand aan het organiseren van een kennismakings-/intakegesprek doen medewerkers van De Tukker een eerste check op volledigheid en relevantie van de gegevens / de aanmelding. Indien het een relevante aanmelding is nodigt De Tukker de jongere uit voor een kennismakings- en intakegesprek.

Kennismaking, intake en selectie

Er is een individueel kennismakingsgesprek met de jongere, waarbij de begeleider / plaatser aanwezig is. Deze gaat over in een intakegesprek. De volgende werkwijze is standaard:

Fase 1. Informatiefase

(uitleg over de bedoeling van het project van De Tukker / onderzoek naar de motivatie van de jongere)

De medewerker (bij voorkeur zijn er twee medewerkers bij betrokken) informeert de jongere uitgebreid over Zeilschip De Tukker met als leidraad de brochure. Het doel hiervan is om snel vast te kunnen stellen of het de jongere zelf wel wat lijkt om deel te nemen aan een dergelijk intensief programma. Met andere woorden: een eerste motivatietoets.

Fase 2. Kennismakingsfase

(inventarisatie van de problematiek van de jongere / samen met de jongere vaststellen van de doelstellingen)

Het gesprek concentreert zich nu op de jongere: Wat is zijn vraag? Wat voor iemand is hij? Wat doet hij in bepaalde situaties? De medewerkers stimuleren de jongere om zich zo volledig mogelijk open te stellen. Dat geeft het meest zicht op de perspectieven bij deelname aan het leerprogramma. Deze tweede fase is te zien als een sollicitatiegesprek: de jongere wordt uitgedaagd duidelijk te maken waarom hij juist met De Tukker mee wil en wat hij wil leren. Hierbij wordt o.a. gebruik gemaakt van rollenspelen. De uiterlijke verzorging, kleding, houding zijn daarbij mede aandachtspunten. In deze fase wordt ook het aanmeldformulier voor zover nodig, gecompleteerd, zodat het volledig is ingevuld.

Fase 3. De intakefase

(finale beeldvorming van de jongere)

Aan de hand van de thema's van het standaardintakeformulier, dat onder andere alle mogelijke leefgebieden van de jongere bevat (school, werk, vrije tijd, gezin, contacten met justitie / hulpverlening, gezondheid, financiële situatie, (vrienden)netwerk wordt uitvoerig stilgestaan bij de beschikbare gegevens over de voorgeschiedenis. Zo mogelijk en zo nodig worden die ter plekke aangevuld of verhelderd. Aan het eind van deze fase heeft De Tukker een helder en compleet beeld van de jongere en van zijn motivatie. Bij het opstellen van het persoonlijk leer(ontwikkelings)plan (in de eerste dagen van het vaarproject) wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de te leren vaardigheden op de diverse leefgebieden van de jongere.

De voorwaarden en eisen om te kunnen deelnemen aan het programma zijn nu bekend bij de jongere. De Tukker heeft na de kennismaking en intake een duidelijk beeld van de jongere. Aan het eind van het intakegesprek maakt de jongere duidelijk of hij inderdaad gemotiveerd is om deel te nemen aan het vaartraject. Tevens kan De Tukker zich uitspreken of de jongere geschikt is om deel te nemen. De jongere ondertekent vervolgens een overeenkomst met De Tukker waarin hij verklaart er alles voor over te hebben zijn leven op een ander spoor te zetten.

De hierboven beschreven stappenprocedure is bedoeld, en in praktijk ook werkzaam als selectiemethode. Bij de groepssamenstelling wordt erop gelet dat de jongere binnen de groep past, waarbij vooral de verhouding jongens/meisjes en de cognitieve vaardigheden criteria zijn.

Als de jongere geselecteerd is voor het leerprogramma maakt hij (indien mogelijk) voorafgaand aan het project nog een dagdeel kennis met zijn groepsgenoten en de bemanning.

Op basis van het intakegesprek en het voorafgaand aan het project door de jongere zelf geschreven levensverhaal (dat gedurende de eerste week van het leerprogramma nog verder aan de orde komt) formuleert de jongere zijn eigen leerdoelen. Deze worden aangevuld met de doelstellingen van de plaatser.

Er is sprake van een 'individueel assessment traject' gedurende de aanmelding-, kennismaking- en intakefase op risico- en beschermende factoren in de volgende zin. Met behulp van bovenstaande gegevens, aangevuld met de gegevens verkregen uit het instrument 'SWOT analyse' wordt gekeken naar de beschermende factoren en risicofactoren in de persoonlijke eigenschappen van de jongere en van zijn omgeving, worden de kansen en bedreigingen in de ontwikkelingsmogelijkheden en het toekomstperspectief van de jongere in kaart gebracht, en worden de wil om te veranderen en zichzelf doelen te stellen, de mate van eigen verantwoordelijkheid en de mogelijke samenwerking met instellingen en ouders nader onderzocht en geanalyseerd.

Al deze gegevens dragen bij tot een goede afweging, invulling en opbouw van het te volgen individuele leerprogramma bij De Tukker. In de eerste dagen van het leerprogramma worden de definitieve leerdoelen samen met de jongere vastgelegd in een persoonlijk leer(ontwikkelings)plan.

Tussentijdse instroom

Het leerprogramma in de vorm van een werkproject (onderhoudsproject) biedt ook de mogelijkheid van een tussentijdse instroom. Bij leerprogramma's in de vorm van vaarprojecten kan niet tussentijds ingestroomd worden. De kennismakingsfase in de eerste drie dagen van een vaarproject is essentieel en onmisbaar omwille van de veiligheid van het individu in de navolgende periode. Deze achterstand is later in het vaarproject niet meer in te halen.

Uitsluitingsreglement

Er is een eenduidig correctie- en uitsluitingsreglement. Hierin is voor de jongere concreet vastgelegd, welke regels gehanteerd worden en wanneer overtreding van deze regels wordt gemeld bij de plaatser en tot uitsluiting van verdere deelname leidt.

Aan boord zijn de volgende vijf heldere, vooraf gecommuniceerde, vooraf afgesproken en dagelijks zichtbare scheepsregels van toepassing, onder het motto: 'Afspraak is afspraak.'

1. ik doe mee aan het programma van De Tukker;
2. ik kom mijn afspraken na;
3. ik gedraag me respectvol zowel aan boord als in de havens;
4. ik draag bij aan de veiligheid van het schip, en haar bemanning.
5. drie maal is onherroepelijk scheeprecht; met andere woorden: bij de derde overtreding volgt uitsluiting.

Daarnaast zijn er gedetailleerde regels over gebruik van scheepsapparatuur, privé-bezittingen, privacy, jongens / meisjes, enzovoort. Alcohol, drugs, wapens, computerspelletjes, mechanische muziekapparatuur, mobiele telefoons en pinpas mogen niet mee aan boord. Aan het zakgeld is een maximum gesteld.

De scheepsmaten hebben een eigen uitsluitingsreglement (zij maken deel uit van de bemanning en blijven minimaal twee maanden aan boord). Hiervan is een folder beschikbaar.

Procedure bij 'onterechte selectie'

Een onterechte selectie is bij de intake niet voor 100% te ondervangen. Ten aanzien van jongeren van wie tijdens het programma alsnog blijkt dat ze niet geheel aan de selectiecriteria voldoen, hanteert De Tukker de volgende procedure:

1. Analyse van de situatie en vaststellen door schippers / jongerenwerkers van concrete redenen om met het vaarproject te stoppen;
2. Uitleg aan betrokkene en groepsleden;

<ol style="list-style-type: none">3. Medewerker van De Tukker neemt contact op met de plaatser;4. De medewerker regelt de eventuele financiële consequenties voor de jongere (bijvoorbeeld een schuldverklaring, schuldregeling);5. In overleg met jongere, plaatser, justitie en ouders wordt een plan voor de afreis gemaakt. <p>N.B.: De evaluatie met de begeleider van het door de jongere gelopen vaarproject van de vooraf gemaakte afspraken gaat altijd door.</p> <p>N.B.: Gedurende het programma kan blijken dat de jongere niet het gehele programma (kennismakingsfase, doorzetttingsfase en afrondingsfase; zie verder onder 'Uitvoering') kan doorlopen. Het gehele programma wordt dan niet koste wat kost afgemaakt. Doorgaan zou voor betrokkene geen meerwaarde hebben en voor de andere groepsleden nadelig zijn. Resultaat voor jongere is dat hij in elk geval beter zicht heeft op de actuele verhouding draaglast-draagkracht.</p>
<p>Het leerprogramma</p> <p>Er is gekozen voor de hiernavolgende opbouw van het groepsleerprogramma voor deze doelgroep vanuit de theorie van de groepsprocessen. Deze logische, haast vanzelfsprekende opbouw, geldt ook voor deze doelgroep, die grotendeels als groep in een 'beperkte' (groepsprocessen stimulerende) omgeving (het schip) gaat functioneren.</p> <p>Om die redenen is gekozen voor:</p> <ol style="list-style-type: none">1. de (gezamenlijke) kennismaking met elkaar en omgeving / (vertrouwens)basis leggen;2. het in tweetallen en individueel werken aan de leerdoelen;3. de hoogfrequente reflectie en evaluatie, en ten slotte de afsluitingsfase en transfer naar het natraject. <p>De jongeren krijgen 24 uur per dag hulp. Het programma duurt drie weken, onderverdeeld in drie fasen:</p> <ul style="list-style-type: none">• De eerste week is bedoeld om kennis te maken met het leven en werken aan boord. De jeugdigen participeren in alle activiteiten die zich op het schip voordoen. Het zeilen op een groot schip vergt veel van de persoonlijke en sociale vaardigheden van de jongeren: het gaat om activiteiten die ze niet gewend zijn, zoals vroeg opstaan, vier uur op vier uur af, doorzetten onder soms barre omstandigheden, samenwerken en midden op zee 's nachts een uur lang in je eentje ankerwacht met de volle verantwoordelijkheid voor de bemanning en het schip. In de eerste week presenteren de jongeren ook hun levensverhaal. Ze maken de andere jongeren en de begeleiding deelgenoot van hun leven; de leerdoelen worden besproken. In het logboek leggen de jongeren hun eigen ontwikkeling vast. Gedurende dagelijkse groeps gesprekken wordt besproken of de jongere nog op koers ligt.• De tweede week staat in het teken van vasthouden van de leerdoelen en er wordt een groot appel gedaan op het doorzetttingsvermogen van de jongeren. In deze fase worden ook outdooractiviteiten ingezet (lopen, klimmen, solobivak); deze activiteiten stimuleren het persoonlijke ontwikkelingsproces, doen een beroep op doorzetten en samenwerken.• De derde week (de terugreis wordt dan ingezet) richt zich op het halen van de doelen door de jongeren. Het gaat letterlijk om je bestemming bereiken.• Binnen het groepsleerprogramma van drie weken is ruimte en aandacht voor de leerdoelen van iedere jongere afzonderlijk, zoals vermeld in zijn persoonlijke leer(ontwikkelings)plan. <p>De ervaring leert dat 3 weken minimaal nodig is om enige gedragsverandering in gang te zetten bij de jongeren. Indien de reizen langer dan drie weken gaan duren, zal de concentratie en de aandacht van de schippers/begeleiders verslappen en dreigt 'verzadiging' bij de jongeren. Het schip is een oefensituatie en geen thuissituatie. Het moet daarom kortdurend, intensief en uitdagend zijn. De vaart moet erin blijven. Deze beperkte tijdsduur verhoogt het resultaatgericht werken. Vanzelfsprekend kan in overleg besloten worden de verblijfsduur te verlengen.</p>

Interventies, hulpmiddelen, technieken

Algemene interventies

Algemene interventies zijn interventies die gedurende het leerprogramma aan alle deelnemers worden aangeboden en voor alle deelnemers gelden, ongeacht hun individuele leerdoelen, de duur van het leerprogramma en de mate waarin de deelnemer de vaardigheid reeds beheerst waarop de interventie zich richt.

De Tukker maakt in zijn leerprogramma's veelvuldig gebruik van de volgende zeven methodische, algemene interventies.

1. Activiteiten (het schip onderhouden en varende houden; activiteiten aan land: solobivak en outdooractiviteiten);
2. Gesprekken (individueel en groepsgewijs);
3. Feedbacksystemen (gericht op individu en groep)
4. Metaforen (het schip, het varen, de zee leent zich bij uitstek voor het gebruik van symboliek);
5. Rituelen (de praatstok, het kanonritueel – iets waar men afscheid van wil nemen wordt weggeschoten, nieuwe besluiten en afspraken worden met een kanonschot bekrachtigd).
6. Taakgericht werken (dagelijks-leven-activiteiten volgens een strakke taakverdeling, technische taken om het schip te laten varen en de eigen werkdoelen van de jongeren)
7. Therapeutische technieken (lichaamstherapeutische technieken bijvoorbeeld ten behoeve van agressieregulatie, confrontatietechnieken, psychofysische training met de 'Rots-water-methode')

Een van de grote krachten van De Tukker is dat de hulpverleners aan boord zelf 24 uur per etmaal bij de jongeren betrokken zijn; met andere woorden, er vinden geen begeleiderwisselingen plaats. Zo zijn er op een gegeven moment geen geheimen meer voor elkaar. Men kan geen verstoppertje spelen. Altijd komt naar buiten wat werkelijk speelt.

Het enthousiast en actief houden van de jongeren aan boord en aan land is een belangrijke taak van de schippers en begeleiders. Belangrijk voordeel van het programma van De Tukker is, dat het als een heel uitdagend en actief programma is ingevuld: een voor deze leeftijdsgroep uitdagende, aantrekkelijke en activerende omgeving en programmering.

Jongeren zien vooraf vaak wel wat op tegen het programma, maar in de praktijk slaat dat vaak al snel om in enthousiasme, juist door het programma en het varen op en met een zeilschip.

De jongeren wordt van meet af aan voorgehouden dat ook zijzelf verantwoordelijk zijn voor hun reis... en het welslagen daarvan. Er zijn bovendien voortdurend evaluatiemomenten – individueel en in groepsverband - waar verbeteractiviteiten uit voort komen, ook waar het gaat om enthousiasmering en activering. Interventie- en counteroefeningen worden ingezet als individuen en/of de groep in het slop dreigt te raken. Op een veilige manier komt dan naar voren wat er speelt.

Op het schip zijn er de vaartaken, zoals zeilen hijsen, sturen en navigeren en corveetaken als schoonmaken, afwassen en koken. Ook wordt dagelijks aandacht besteed aan oefeningen, gericht op lichamelijke en geestelijke beheersing: balansoefeningen (letterlijk 'op twee benen staan'), stilteoefeningen (concentratie op je eigen gedachten), feedbackoefeningen (helder en duidelijk op elkaar reageren en naar elkaar luisteren) en er wordt verwacht dat de jongere zich op een of andere wijze presenteert (maken van een collage, anderen laten luisteren naar zijn lievelingsmuziek).

Op de vaste wal is er een aanbod van loop-, klim-, solo- en bivakactiviteiten. In geval van groepstraining/-activiteiten is de minimale groepsgrootte 5 jongeren; de maximale groepsgrootte is 12 jongeren.

Er is een eenduidig correctie- en uitsluitingssysteem vastgesteld. Hierin is voor de jongere helder vastgelegd, welke regels er gehanteerd worden en wanneer een overtreding van deze regels wordt gemeld bij de coördinator taakstraffen.

De jongeren worden vóór deelname gemotiveerd tot actieve deelname, door hen goed te informeren over het leven op het schip aan de hand van folders en een video. Naast het individuele gesprek vindt er een groepsbijeenkomst plaats waar ook ouders, vrienden en oud deelnemers welkom zijn.

Specifieke interventies

Specifieke interventies zijn interventies die gedurende het leerprogramma aan deelnemers worden aangeboden en zijn afgestemd op ieders individuele leerdoelen.

Binnen het leerprogramma is er ruimte om de activiteiten en interventies aan te passen en/of te vervangen, in aansluiting op de zich wijzigende leerdoelen van de jongere.

Vooraf wordt aan de jongeren gevraagd een levensverhaal te schrijven en aan te geven wat zijn individuele leerdoelen en werkpunten zijn, zoals o.a.:

- opbouwen van dag- en nachtritme;
- inzicht krijgen in wat hij wel en niet kan (kwaliteiten, talenten, valkuilen, beperkingen) en wat hij wil bereiken;
- inzicht krijgen in wat belangrijk voor hem is en waar hij moeite mee heeft (eigen normen en waarden, wensen, idealen, verleidingen, codes, overtuigingen);
- leren doorzetten om te doen wat hij zich heeft voorgenomen;
- leren hoe hij zelf invloed kan uitoefenen op zijn eigen leven;
- leren keuzes maken en verantwoordelijkheid leren nemen voor (de gevolgen) van die keuzes;
- leren goed om te gaan met zijn ervaringen en die ervaringen ook zien als bewijs dat hij wat aankan.

Een verdere inventarisering van de vaardigheden die jongeren al dan niet reeds beheersen om de ontwikkelingstaken op de verschillende levensgebieden adequaat te kunnen uitvoeren, levert aanvullende informatie voor het inzetten van specifieke, op de persoon afgestemde interventies. De acht ontwikkelingstaken c.q. levensgebieden waar jongeren in de adolescentiefase voor staan worden zo voor iedere jongere in meer of mindere mate vertaald in doelen en/of werkpunten gedurende een leertraject bij de Tukker.

Interventies gericht op: positie ten opzichte van de ouders

Alhoewel de leerprogramma's van de Tukker, op de individuele jongere afgestemde programma's zijn, wordt het gezin van herkomst van de jongere niet vergeten. In het ontwikkelingsproces van identiteitsvorming, volwassenwording en autonomie verwerven leert de jongere meer en meer op eigen benen staan, eigen verantwoordelijkheid te nemen en zich op een andere manier te verhouden ten opzichte van zijn ouders.

In het levensverhaal dat jongeren schrijven en het bespreken hiervan komt de positie en omgang van de jongere met zijn ouders, eventuele verbeterpunten in hun onderlinge relatie, manieren van communiceren en toekomstverwachtingen expliciet aan de orde.

De situatie op het schip waarin de omgang van de jongere met de volwassen begeleiders in dagelijkse evaluaties besproken wordt kan model staan voor veranderingen in de communicatie met en positie ten opzichte van eigen ouders.

Ook het letterlijk afstand nemen van thuis (niet alleen het verblijf op het schip maar ook de beperkte communicatiemogelijkheden) draagt bij aan een herpositionering van de jongere ten opzichte van zijn ouders.

Interventies gericht op: onderwijs en/ of werk

Met een aantal samenwerkingspartners, zowel bedrijven (onder andere AkzoNobel, Fortis) alsook opleidingsinstellingen (ROC van Twente, SSB opleidingsinstituut Hout en Bouw, SPOS schildersopleiding, SMEOT metaal/elektro opleiding) zijn convenanten gesloten om jongeren re-integratietrajecten op maat te kunnen leveren die leiden naar passend werk en/of scholing.

De Tukker neemt in dergelijke trajecten het eerste deel voor zijn rekening. In drie weken wordt jongeren geleerd een dag- nacht ritme op te bouwen, (dag)structuur aan te brengen in hun leven, aandacht te schenken aan zelfverzorging, hygiëne en uiterlijk (kleding, haar etc),

sociale vaardigheden te vergroten (taalgebruik, communiceren met anderen, samenwerken), omgaan met autoriteit en nakomen van regels, eisen, afspraken, leren doorzetten. Basale vaardigheden en noodzakelijke voorwaarden voor deelname aan arbeidsproces of scholingstraject zoals hieronder omschreven in de PASVORM methodiek. (Zie verder onder de 'specifieke interventies' op de diverse leefgebieden in deze methodiekbeschrijving)

Ook worden enkele beroepskeuzetesten bij de jongere afgenomen om inzicht te krijgen in interesses en mogelijkheden qua werk en scholing.

Indien cognitieve gegevens niet voorhanden zijn dan behoort het afnemen van een intelligentieonderzoek tot de mogelijkheden.

Met het ROC van Twente bestaat een specifiek samenwerkingsverband om jongeren die op het gebied van scholing en werk nog geen passende arbeidskwalificaties hebben, (een start met) de AKA opleiding te laten maken. AKA staat daarbij voor Arbeidsmarkt geKwalificeerd Assistent en is een 1 jarige, brede assistent opleiding die drie uitstroomdifferentiaties kent: AKA-Techniek, AKA Economie en Handel, AKA Zorg en welzijn. Er wordt gebruik gemaakt van de PASVORM methodiek. PASVORM staat voor Praktijk, Arbeid, Scholing en VORMing. Dit houdt in dat leren niet alleen uit theorie bestaat maar uit meerdere componenten. Bij de PASVORM methodiek ligt het accent op de praktijk; praktische oefeningen zowel op school als op de stageplaats. Er wordt gewerkt met kerntaken bestaande uit competenties. Er zijn drie soorten competenties:

1. Competentie 0
2. De algemene competenties
3. De beroepskeuzecompetenties die bij een keuze richting horen

1. Competentie 0

Van elke jongere wordt verwacht dat hij zich gedraagt volgens de normen op school en in het stage-bedrijf. Dat houdt in dat de jongere:

- Op tijd komt
- Gemaakte afspraken nakomt
- Correct (Nederlands) taalgebruik hanteert
- Opgedragen opdrachten uitvoert
- Benodigde materialen meeneemt naar school en naar het stagebedrijf
- Zich kleedt en verzorgt volgens de verwachting van de school en het stagebedrijf
- Zuinig omgaat met de spullen van een ander en de school- en werkomgeving schoon en opgeruimd houdt
- Bereid is te leren van ervaringen en fouten en op een positieve manier met kritiek omgaat
- Zich aan de regels van de school en het stagebedrijf houdt

2. De algemene competenties

Kerntaak 1 van de AKA opleiding: De assistent werkt als medewerker in een werkorganisatie. Dit is de basis van de opleiding en geldt voor alle drie uitstroomdifferentiaties. Bij deze kerntaak horen de volgende 9 algemene beroepscompetenties:

- Voorbereiden eigen werkzaamheden
- Veilig en milieubewust werken
- Zorgdragen voor kwaliteit
- Samenwerken
- Communiceren tijdens werkzaamheden
- Omgang met klanten
- Omgaan met problemen
- Beroepscompetenties blijven ontwikkelen
- Onderhouden van een werkrelatie

3. De beroepskeuzecompetenties die bij een keuze richting horen

Richting AKA Techniek, kerntaak 2: de assistent assisteert bij technische werkzaamheden. De beroepscompetentie die bij deze kerntaak hoort is;

- De assistent is in staat om op adequate wijze te werken met materiaal, apparatuur en

gereedschappen

Richting AKA Economie en Handel, kerntaak 3: de assistent assisteert bij werkzaamheden in de zakelijke en commerciële dienstverlening. De beroepscompetenties die bij deze kerntaak horen zijn: de assistent is in staat om op adequate wijze

- Te werken met materiaal, apparatuur en gereedschappen
- Facilitaire werkzaamheden uit te voeren
- Administratieve werkzaamheden uit te voeren
- Om te gaan met bezoekers
- Schoonmaakwerkzaamheden uit te voeren
- Horecawerkzaamheden uit te voeren

Richting AKA Zorg en Welzijn, kerntaak 5: de assistent assisteert bij de dagelijkse activiteiten en huishoudelijke taken. De beroepscompetenties die bij deze kerntaak horen zijn: de assistent is in staat om op adequate wijze

- Schoonmaakwerkzaamheden uit te voeren
- Was en schoeisel te verzorgen
- Te helpen bij recreatieve activiteiten
- Een bijdrage te leveren aan de voeding
- Om te gaan met zorgvrager/cliënt
- Horecawerkzaamheden uit te voeren

Met het ROC zijn afspraken gemaakt dat jongeren die een leerprogramma volgen op De Tukker zowel (een deel van) het theoretische als het praktijkgedeelte van het AKA opleidingstraject op De Tukker kunnen volgen. Per jongere wordt een individueel leertrajectplan opgezet en stageovereenkomst ondertekend.

Met bedrijven als AkzoNobel en Fortis zijn samenwerkingsovereenkomsten getekend die jongeren de mogelijkheid bieden om aansluitend aan het drieweekse leerprogramma van De Tukker een leer- werkstage te kunnen doen, afgestemd op de specifieke vragen en mogelijkheden van de desbetreffende jongere. De jongere krijgt zo de kans zich te bewijzen en bij goed gevolg, de mogelijkheid tot verdere interne scholing of werk. Indien er geen interne doorstroommogelijkheden zijn binnen de bedrijven dan wordt samen met de verwijzende instantie gekeken naar passende vervolgmogelijkheden.

Interventies gericht op: vrije tijd

Het intensieve leerprogramma van de Tukker kent relatief weinig vrije tijd. Wel zijn er dagelijks momenten waarop de jongere de mogelijkheid heeft zijn eigen tijd in te delen. Gekeken wordt hoe de jongere hiermee omgaat. Waar liggen zijn interesses en talenten? Weet hij zich te vermaken, alleen of slechts met anderen? Kan hij met de beperkte fysieke ruimte van het schip uit de voeten?

Doordat jongeren geen telefoon, laptop of andere communicatiemiddelen aan boord mogen hebben, is contact met familie of vrienden tot een minimum beperkt. Hoe gaat een jongere hiermee om? Kan hij/zij zich toestaan zich te 'vervelen' zonder anderen daarmee te belasten?

Jongeren ontdekken gedurende het leerprogramma, tijdens het varen, de bivak en andere gemeenschappelijke activiteiten soms nieuwe interesses en mogelijkheden in zichzelf die zij na afloop van het leerprogramma continueren in hobby's, (sport)clubs of andere mogelijkheden.

Interventies gericht op: Creëren en onderhouden van een eigen woonsituatie

Alhoewel het leerprogramma van de Tukker vooral gericht is op het hier en nu, op het dagelijks functioneren van de jongere op het schip, dragen een aantal activiteiten en interventies bij aan het ontwikkelen van vaardigheden nodig voor het creëren en onderhouden van een eigen woonsituatie, indien dit van belang is of een leerdoel voor de jongere. Dit zijn onder anderen vaardigheden als: het (mee)werken aan een vast dagritme en dagstructuur, schoonmaken en onderhoud van het schip en eigen spullen, inkopen doen en (leren) koken,

financiën bijhouden, inkomsten creëren om huur te kunnen betalen, toekomstverwachtingen uitspreken t.a.v. eigen woonsituatie. Met name vragen als; Hoe zelfstandig ben ik? Kan ik al op mezelf gaan wonen? Wat heb ik nog nodig om zover te komen etc. komen in dagelijkse individuele gesprekken, maar ook in groepsgesprekken tussen jongeren aan de orde. Steeds wordt geprobeerd een vertaalslag te maken vanuit de leerervaringen van de Tukker naar de nabije toekomst; de woonsituatie van de jongere ná het leerprogramma.

Interventies gericht op: Autoriteit en instanties

De Tukker kent een duidelijke en strakke hiërarchie aan boord. Veiligheid, vertrouwen en daarmee samenhangende regels en afspraken zijn essentieel voor een 'behouden vaart' en ondersteunen de leiding en autoriteit van de schipper en hulpverleners. Jongeren ervaren dit in de alledaagse praktijk op het schip. Bevelen dienen klakkeloos en resoluut opgevolgd te worden omdat er soms eenvoudigweg geen tijd is voor discussie. (Bijvoorbeeld een plotselinge 'gijp' waarbij de bemanning direct moet bukken) Ook havenautoriteiten bepalen mogelijkheden en beperkingen in de havens waar het schip en de bemanning aanmeert.

Aan boord zijn de volgende vijf heldere, vooraf gecommuniceerde, vooraf afgesproken en dagelijks zichtbare scheepsregels van toepassing, onder het motto: 'Afspraak is afspraak.'

1. ik doe mee aan het programma van De Tukker;
2. ik kom mijn afspraken na
3. ik gedraag me respectvol zowel aan boord als in de havens;
4. ik draag bij aan de veiligheid van het schip, en haar bemanning.
5. drie maal is onherroepelijk scheeprecht; met andere woorden: bij de derde overtreding volgt uitsluiting.

Daarnaast zijn er gedetailleerde regels over gebruik van scheepsapparatuur, privébezittingen, privacy, enzovoort. Alcohol, drugs, wapens, computerspelletjes, mechanische muziekapparatuur, mobiele telefoons en pinpas mogen niet mee aan boord. Aan het zakgeld is een maximum gesteld.

De scheepsmaten hebben een eigen uitsluitingreglement (zij maken deel uit van de bemanning en blijven minimaal twee maanden aan boord). Hiervan is een folder beschikbaar.

In dagelijkse feedback op gedrag, individuele gesprekken met jongeren over hun leerdoelen en werkpunten, groepsgesprekken met jongeren en bemanning, komt de wijze waarop jongeren autoriteit accepteren en hiermee omgaan aan de orde, worden gedragsalternatieven aangereikt en krijgt de jongere gelegenheid te oefenen met ander gedrag.

Interventies gericht op: Gezondheid en uiterlijk

In het leerprogramma van de Tukker zijn interventies gericht op gezondheid en uiterlijk in het dagprogramma op een vanzelfsprekende manier verweven.

Iedere jongere wordt geacht zorg te dragen voor zijn persoonlijke hygiëne; wassen en douchen, passende kleding ('weer en wind'), kleding verschoneren en wassen, zorg voor eigen spullen en slaappleaats, opruimen etc. De begeleiders houden hier toezicht op. Door de beperktere (fysieke) ruimte en mogelijkheden van een schip gelden soms andere eisen en regels dan thuis gebruikelijk.

Dagelijks zijn er de gebruikelijke corveetaken ten behoeve van de héle bemanning als tafel dekken en afruimen, koffie en thee zetten, koken en afwassen, schoonmaken van gemeenschappelijke ruimtes als douches en wc, etc. Er wordt zoveel mogelijk gezond gekookt en gegeten. Jongeren wordt geleerd hier bij de inkoop van levensmiddelen rekening mee te houden. De fysieke omstandigheden en belasting vragen ook om verantwoorde voeding.

Een bijzonder aspect betreft de veiligheid in en op het schip. Jongeren krijgen corveetaken en technische taken op het schip. Schoonmaken op het schip dient zo niet alleen de hygiëne maar ook de veiligheid van eenieder.

Tijdens survivalelementen zoals de 1 weekse bivak wordt jongeren gewezen op het belang en de noodzakelijkheid van een complete, gecontroleerde en veilige bivakuitrusting. Gevraagd wordt om voorzichtigheid, verantwoordelijkheid en zorgzaamheid ten aanzien van de uitrusting.

Interventies gericht op gezondheid en uiterlijk dragen zo bij aan aandacht voor het complete welzijn van de jongere.

Interventies gericht op: Sociale contacten en vriendschappen

Jongeren met problemen op dit leefgebied worden in de leerprogramma's van De Tukker begeleid in de leerdoelen die zij voor zichzelf hebben opgesteld. Is hij gericht op anderen, zoekt hij het contact met andere jongeren actief op? Hoe ziet dit contact eruit? Heeft hij zij voldoende sociale vaardigheden om zich in groepen in te voegen, staande te houden, zijn eigen mening te kunnen verwoorden, zich een plek/positie te kunnen verwerven, etc.? Wat zijn verdere sociale vaardigheden en mogelijkheden?

Door middel van observatie van het gedrag van de jongere, individuele feedback op het gedrag, sociale vaardigheidsoefeningen, de 'spiegel' die een jongere soms door het gedrag van andere jongeren wordt voorgehouden, maar ook door een specifiek onderdeel als de outdoor bivak waarin een week lang intensief wordt opgetrokken met een 'maatje', krijgt de jongere inzicht in eigen gedrag, en kan hij oefenen met het veranderen c.q. verbeteren van zijn gedrag.

De intensiteit van het programma, de onontkoombaarheid van de situatie leert dat jongeren snelle vorderingen maken op dit leefgebied.

Interventies gericht op: Intimiteit en seksualiteit

De beperkte fysieke ruimte van een schip betekent bijna letterlijk het 'elkaar dicht op de huid zitten'. Respectvol omgaan met ieders behoefte aan privacy, bij momenten als douchen en wassen, wakker worden en slapen gaan, zijn daardoor belangrijke leerervaringen op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Juist doordat men elkaar zo dicht op de huid zit, is de grens tussen 'afstand en nabijheid' daardoor soms flinterdun. Seksuele contacten op de Tukker tussen jongeren onderling, of tussen bemanning en jongeren, worden om die reden niet toegestaan.

In individuele gesprekken met jongeren, in groepsgesprekken, in oefeningen gericht op fysiek contact, het in contact komen met jezelf en de ander, wordt dit onderwerp verder uitgewerkt.

Nazorg

De individuele begeleider van De Tukker houdt samen met de jongere en zijn of haar plaatser c.q. nazorgbegeleider na afloop van het vaarproject een evaluerend en 'overdragend' eindgesprek.

In de periode voorafgaand aan en tijdens het leerprogramma organiseert de achterblijvende begeleider/plaatser van de jongere al datgene wat nodig is voor een goede invulling van de nazorg, die veelal ook door hem/haarzelf wordt ingevuld. De Tukker verwacht van de nabegeleider dat deze de ervaringen en adviezen, voortkomend uit de reis en de evaluatie, omzet in praktisch uitvoerbare plannen passend in de dagelijkse realiteit van het natraject van de jongere. Er is geen vast stramien voor de nazorg. Het nazorgtraject wordt individueel ingevuld.

Het nazorgtraject kent diverse vormen en is afhankelijk van de mogelijkheden die de zorgaanbieder of de plaatsende organisatie heeft. Gewoonlijk komt dit neer op coachende gesprekken tussen begeleider van deze organisatie en de jongere, die aanvankelijk zeer frequent plaatsvinden en daarna in duur en intensiteit afnemen. De nazorg duurt gemiddeld 6 maanden.

NB.: -1 Tijdens het onderzoek Project Criminaliteitspreventie (Ruikes Consultancy, juni 2004) zijn door medewerkers van Zeilschip De Tukker in eigen beheer nazorgtrajecten uitgevoerd. De gemiddelde duur was 5 – 6 maanden. Er vond eenmaal per 14 dagen een coachend gesprek

	<p><i>plaats. De inhoud concentreerde zich op:</i></p> <ul style="list-style-type: none">• <i>Hoe werk je aan je doelen?</i>• <i>Welke praktische ondersteuning heb je nodig?</i>• <i>Hoe verloopt de ontwikkeling?</i> <p><i>NB.: -2 In het kader van de studie orthopedagogiek heeft mevr. L. Rooswinkel een doctoraalscriptie gemaakt met als onderwerp 'Is er leven na de boot?' (wat is belangrijk in de nabegeleiding voor de transfer van het ervaren leren bij het project 'De Tukker?'); januari 2005; begeleiding dr. R. de Kemp en drs. T. Ruikes.</i></p> <p><i>Op basis van de ervaringen van de jongeren en de visie van de begeleiders is de conclusie dat 'het van belang is om tijdens de nabegeleiding gesprekken te voeren over hoe het gaat, en activiteiten te ondernemen, waarbij gezelligheid bijdraagt aan het wederzijds vertrouwen. Een vertrouwensband is een belangrijke basis om de jongere door coachen en confronteren – interventies die door de begeleiders als effectief beschouwd worden – tot reflectie te brengen'. Aanbevolen wordt te komen tot 'een meer gestructureerde transferfase. Met een stappenplan, duidelijke rapportage en een uitgebreide overdracht kan de nabegeleiding tijdens de transferfase verbeterd worden.'</i></p> <p>Een punt van aandacht bij de nazorg is dat vele jongeren die met De Tukker meevaren niet uit de regio Enschede komen. Dit heeft tot gevolg dat er veel reistijd nodig is. Een ander aspect is dat niet alle jongeren gemotiveerd zijn te participeren in een nazorgtraject en het nogal eens 'af laten weten'. Wat verder de invulling van de nazorgtrajecten door De Tukker bemoeilijkt, is dat er veelal ook nog een andere hulpverleningsorganisatie betrokken is bij de begeleiding, zodat goede afspraken gemaakt moeten worden over taakverdeling. In een aantal gevallen heeft dit tot gevolg dat nazorg door De Tukker beperkt blijft.</p> <p>Terugvalpreventie</p> <p>Er is geen expliciete procedure bij De Tukker voor terugvalpreventie. Nazorg wordt in de overdracht naar de begeleider / casemanager van de jongere geregeld tijdens de eindevaluatie. In deze overdracht komen, naast een evaluatie van het vaarproject van de jongere, ook aanbevelingen voor nazorg door de begeleider / casemanager aan de orde. Laatstgenoemde voert de nazorg uit of zorgt dat er nazorg plaatsvindt. Voor de overdracht is er een standaard formulier. (zie ook 'Nazorg')</p>
5	<p>Evaluatie van het leerprogramma van de jongere</p> <p>Tijdens de training wordt contact gehouden met de begeleider/casemanager. In overleg met deze functionaris stelt De Tukker de noodzaak en de frequentie van dit contact vast. Zo nodig neemt De Tukker op eigen initiatief contact op met de plaatser.</p> <p>Er wordt tussentijds met de jongere bekeken of de leerdoelen en/of het leer(ontwikkelings)plan moet worden aangepast. Dagelijks zijn er korte, individuele evaluaties, gericht op de leerdoelen van de jongere. Aan het eind van elk weekprogramma zijn er individuele en groepsgewijze evaluaties rond de specifieke thema's die in de afgelopen week aan de orde kwamen. Dagelijks respectievelijk wekelijks leidt dit zo nodig tot bijstellingen van de leerdoelen en/of het leer(ontwikkelings)plan.</p> <p>Zowel de individuele- als de groepsgerichte evaluaties bevatten de volgende gespreksonderdelen:</p> <ul style="list-style-type: none">• de gestelde doelen;• de behaalde resultaten;• de gevolgde werkwijze;• de bejegening;• de beleving en waardering van de jongere van de hulp;• de eventuele aanpassingen van de leerdoelen / het hulpverleningsplan (Wat moet anders of kan beter? Welke nieuwe afspraken maken we?).

	<p>Het moment waarop wordt vastgesteld dat de jongere zijn doelen heeft bereikt is het individuele eindgesprek aan boord op de laatste dag. Ook in het laatste groepsgesprek komen de individuele thema's nadrukkelijk aan de orde.</p> <p>Per jongere wordt een gestandaardiseerd eindrapport opgemaakt waarin in elk geval staan opgenomen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de algemene indruk van de trainer / hulpverlener; • de gestelde leerdoelen; • de wijze waarop de leerdoelen zijn aangepakt; • de hierbij gebruikte technieken; • de concreet uitgevoerde activiteiten • de behaalde doelstellingen; • de niet behaalde doelstellingen; • de veranderingen in het gedrag van de jongere; • de eventuele aanbevelingen voor de toekomst. <p>Eindgesprek</p> <p>Standaard vindt binnen zeven dagen na afloop van het leerprogramma een overdracht plaats naar de plaats / de begeleider van de jongere. Deze persoon onderhoudt ook de contacten met de ouders van de jongere. Het eindgesprek met de ouders is optioneel. De Tukker nodigt de ouders daar standaard wel voor uit. Dit gesprek vindt plaats, na afloop van het leerprogramma, op het kantoor van de Tukker. Indien nodig en wenselijk kan dit ook elders. Bij het eindgesprek dragen de medewerkers de vooraf opgestelde en eventueel tijdens het project bijgestelde individuele leerpunten over aan de begeleider. Verder wordt de reis zelf geëvalueerd aan de hand van het videoverslag van de reis, het logboek van de jongere, het schriftelijke verslag van de begeleiding, en de algemene en individuele rapportage van de jongere.</p>
6	Randvoorwaarden
	<p>1. Profiel schipper/jongerenwerkers</p>
	<p>Werving en selectie</p> <p>Er is een reguliere sollicitatie- en selectieprocedure, zoals geheel Jarabee, jeugdzorg in Twente, deze gebruikt. De schippers/jongerenwerkers moeten bij aanstelling aan de volgende eisen voldoen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vaarbevoegdheid (zeevaartschool en een aantal jaren daadwerkelijk gevaren; technische kwaliteiten: onderhoud, motoren, touwen, zeilen); - in het bezit zijn van een geldig monsterboekje; - in het bezit zijn van of studerend voor HBO – SPH; - methodisch leren kunnen toepassen en groepsprocessen op gang kunnen brengen en ondersteunen; - leiding kunnen geven aan een groep jeugdigen; - zelfinzicht hebben; - kunnen samenwerken in teams en aanvullend op elkaar kunnen werken. <p>Wat betreft kwaliteiten gaat het om de volgende aspecten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - goed naar je zelf kunnen luisteren, je eigen grenzen kennen en kijken naar de grenzen van anderen; bereidheid naar je eigen houding te kijken; inzicht in je eigen processen hebben; - openheid naar anderen; - relativiseringsvermogen/levenslust/blijheid; - sturing/coaching kunnen geven aan veranderingsprocessen bij jongeren; - betrokkenheid bij jongeren bezitten, maar ook de vereiste distantie kunnen nemen; - uithoudingsvermogen bezitten; - bestand zijn tegen onregelmatigheid (thuisbasis!).

Gezien de voornoemde aanstellingseisen is er voorzien in een interne opleiding van de trainer/jongerenwerker. Verder is er voorzien in nascholing, supervisie en intervisie van de jongerenwerker.

Deskundigheidsbevordering

Interne opleiding

In trainingsweekenden buiten het vaarseizoen wordt de methodiek in praktijk getraind en onderhouden. Elk jaar voorafgaand aan het vaarseizoen is een tweedaagse kick-off training met de schippers/jongerenwerkers. Aan bod komen de gezamenlijke doelen en werkwijze (het methodisch werken met de jongeren conform de Ervarend Leren-methodiek) ter opfrissing en bijstelling. Dan wordt ook aandacht besteed aan verdere methodiekontwikkeling en taakverdelingswensen voor het komende vaarseizoen en de verdere toekomst. Nieuw geplande werkvormen en activiteiten worden geoefend en evenals de bemanningsrollen (herhalingstraining en update van de maritieme veiligheidsaspecten). Hierbij is zondig een medewerker van de Zeevaartinspectie aanwezig. Ook wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan het formuleren van de persoonlijke leerdoelen van de schippers/jongerenwerkers.

Nascholing

Het Zeilschip De Tukker beschikt over een werkbegeleider / trainer die direct na het vaarseizoen eenmaal per veertien dagen begeleiding en ondersteuning geeft bij het goed omgaan met de gehanteerde methodiek (Ervarend Leren) en het verder ontwikkelen van praktische toepassingen.

Supervisie

Er is geen structurele supervisie, maar wordt ingezet indien relevant vanuit het gezichtspunt van de medewerker en/of de teamleider.

Intervisie

Er zijn twee momenten van intervisie:

1. Structureel tijdens de tweedaagse najaarstraining na het vaarseizoen.
2. Tijdens de leerprogramma's / vaarprojecten is er dagelijks een evaluatie met de schippers en de jongerenwerkers. Intervisie is een onderdeel hiervan; een van de schippers of jongerenwerkers is verantwoordelijk voor het organiseren en waarborgen van deze evaluatie.

Functioneringsgesprekken

Het functioneren van de schipper/jongerenwerkers wordt besproken in reguliere functioneringsgesprekken (vanaf 2005 stellen zij hierbij ook hun persoonlijke- en teamontwikkelingsplannen op in dialoog met hun leidinggevende).

Werklocatie

De schipper/jongerenwerkers werken:

- op het Zeilschip De Tukker;
- rond de ligplaats daarvan in diverse havens in Nederland en (afhankelijk van de reisbestemming) buitenlandse havens aan de Noordzee en de Oostzee;
- bij de outdooractiviteiten op een afstand die in één te bereizen is, vanaf de ligplaats.
- daarnaast heeft Zeilschip De Tukker een kantooradres (werkkamer) in Hengelo (Ov).

Postadres:

Jarabee, Zeilschip De Tukker
Lupinestraat 9 7552 HJ Hengelo (OV)

Telefoon: (074) 256 19 00

E-mail: detukker@jarabee.nl

www.zeilschipdetukker.nl

Bezoekadres

Lupinestraat 9 7552 HJ Hengelo (OV)

<p>Voorzieningen in geval van ziekte / uitval De Tukker kan in het vaarseizoen beschikken over een pool van vijftien schippers en/of jongerenwerkers, die op freelance-basis werken. Degene uit de pool die op dat moment niet in het vaarproject deelnemen, zijn achter de hand in geval van ziekte/uitval van de anderen. In dat geval is maximaal binnen anderhalve dag een vervangende schipper en/of jongerenwerker aan boord. In de afgelopen 25-jarige praktijk heeft zich deze situatie nog nooit voorgedaan. Ziekte-uitval wordt in principe eerst met elkaar letterlijk 'binnenboord' opgelost. Tijdens de reis is er altijd iemand aan wal telefonisch bereikbaar voor de ouders, plaatsers/begeleiders, de schippers en de jongeren (crisisdienst via waltelefoon -regeling).</p>
<p>2. Praktische randvoorwaarden</p>
<p>Locatie Het post- en bezoekadres (kantoor) is in Hengelo. De hulp wordt op het zeilschip zelf verleent. Het schip heeft buiten het vaarseizoen een ligplaats in Enschede en voor groot onderhoud in Friesland. In deze periode wordt ondermeer het onderhoud gedaan samen met jongeren. Onderhoud (werkproject) vindt tijdens het vaarseizoen ook plaats in buitenlandse ligplaatsen. In het vaarseizoen doet het schip het IJsselmeer, de Waddenzee, Noordzee, Oostzee en de daaraan liggende havens aan. De outdooractiviteiten, die deel uitmaken van het programma, worden gedaan aan land, in de natuur.</p> <p>3. Organisatorische randvoorwaarden</p> <p>Buiten het vaarseizoen wordt gewerkt aan het reguliere groot onderhoud, waar jongeren in het kader van een hulpverleningstraject aan meewerken. Elk voorjaar is er een teamvoorbereidingsweekend (waarin naast training en voorbereiding ook intervisie en implementatie van verbeteringen) met het kernteam en de invalkrachten In het najaar is standaard een teamtrainingsweekend, waarin naast bijscholing ook het afgelopen vaarseizoen wordt geëvalueerd. Gedurende het hele jaar, maar vooral buiten het vaarseizoen, worden PR-activiteiten uitgevoerd (brochureontwikkeling, open dagen op het schip, voorlichtingsbijeenkomsten bij de Bureaus Jeugdzorg i.c. de jeugdreclassering).</p> <p>Per vaarproject (reis) zijn twee schipper/jongerenwerkers (waarvan minimaal één op HBO/SPH-niveau) en twee begeleiders nodig. De Tukker heeft vier vaste medewerkers. Daarnaast kan De Tukker jaarlijks putten uit een pool van gemiddeld vijftien personen. Aan elke reis gaat een voorbereidingsavond/-middag vooraf voor de meevarende jongeren. Ouders, andere verwanten, vrienden en vriendinnen zijn hierbij welkom. De meevarende jongeren maken dan voor het eerst kennis met elkaar. Transport van Nederland naar de ligplaats van het schip (veelal in een buitenlandse haven) moet per reis geregeld worden.</p> <p>Nazorg: De Tukker heeft plannen (mits de financiën toereikend zijn) voor het organiseren van 1. een nazorgweekend (een weekend met een evaluatief karakter naast het reünie -idee); 2. één, bij voorkeur twee nagesprekken met de individuele deelnemers (implementeren en borgen van leerresultaten in de periode na De Tukker, transferbegeleiding en bewaking van het geleerde naar de eigen leefwereld).</p> <p>De outdooractiviteiten in Schotland worden in samenwerking met de organisatie Wing (New Castle, Gateshead uitgevoerd. Zij leveren twee of drie outdoorspecialisten, De Tukker de twee jongerenwerkers. De outdooractiviteiten op andere plekken worden door de medewerkers van De Tukker geheel zelf uitgevoerd.</p> <p>4. Materiële randvoorwaarden</p> <ul style="list-style-type: none">• Een zeewaardig en actueel goedgekeurd schip (register Holland), voorzien van alle

<p>vereiste uitrusting.</p> <ul style="list-style-type: none">• Foerage (food en non-food voor 3 weken voor bemanning en deelnemers), keukenuitrusting.• Video-opnameapparatuur, videomontage-apparatuur.• Sport- en spelmateriaal, creatieve materialen, toneelkleding (voor drama-activiteiten).• Outdoormaterialen (kampeermateriaal, trekking, klettern).• Voor elke deelnemer: logboeken, schriften, schrijfmateriaal, fotoapparatuur. <p>Naast een eigen uitrusting voor outdooractiviteiten werkt De Tukker nauw samen met de organisatie Wing (New Castle, Gateshead), die zorgt voor kano's, ATB's, schoeisel enz.</p>

9. Programma-evaluatie

Er is in engere zin toezicht op de juiste uitvoering van het individuele programma. Dit vindt plaats door evaluatiegesprekken met de cliënt en met de plaatsende instantie. Bovendien is er structureel een overdracht in verband met de nazorg.

Toezicht op de programma-uitvoering

Toezicht op de uitvoering van het programma vindt op verschillende wijze plaats.

Op korte termijn:

- de teamcoördinator (indien niet zelf meevarend) blijft gedurende de vaarprojecten telefonisch op de hoogte van het verloop van de reis en de uitvoering van het programma;
- de schippers en de begeleiders brengen na elke reis mondeling verslag uit van het verloop van de reis en de uitvoering van het programma;
- van elke reis wordt aan boord dagelijks een apart, geanonimiseerd reisverslag bijgehouden.

(indien nodig worden ad hoc maatregelen getroffen die tot verbetering van de programma-uitvoering moeten leiden)

Op langere termijn:

- de verbetermogelijkheden die De Tukker van de individuele plaatsers ontvangt, worden waar mogelijk en wenselijk ingevoerd in het eerstvolgende programma;
- de verbetermogelijkheden die de eigen evaluatie oplevert, worden in de winterperiode tijdens de voorbereidende trainingen ingevoerd.

Interne evaluatie

Structureel, jaarlijks in oktober/november na het vaarseizoen, is tijdens de tweedaagse training ook een programma-evaluatie met alle teamleden die ook aan de kick-off deelnamen en die het afgelopen seizoen gevaren hebben met jongeren. Een toetsmodel (evaluatiemodel) voor deze programma-evaluatie is in ontwikkeling.

Het trainingsgedeelte van deze bijeenkomst wordt bij voorkeur begeleid door een extern begeleider / trainer. Dit trainingsprogramma kent een aantal standaard onderwerpen:

1. Zijn de werkdoelen, geformuleerd in de voorjaarstraining, bereikt? Waar nodig en wenselijk worden verbeterpunten geformuleerd en geprioriteerd en verbeteractiviteiten ontwikkeld; deze worden getraind in de eerstvolgende training en ingevoerd in het eerstvolgende vaarseizoen.
2. Hoe verliep de samenwerking tussen de schippers en de begeleiders?
3. Hoe kan de werkwijze (c.q. het Ervarend Leren) verder worden aangepast en ontwikkeld rekening houdend met de specifieke activiteiten van Zeilschip De Tukker?

in de winterperiode is een werkbegeleider/trainer in dienst om de verbetermogelijkheden uit te werken tot uitvoerbare plannen. Ook wordt jaarlijks gebruik gemaakt van een universitaire stagiaire voor deze activiteit. Bovendien geven directe en indirecte collega's (resp. van De Tukker en van Jarabee) in de winter interne bijscholing.

Tijdens het vaarseizoen wordt dagelijks het programma geëvalueerd binnen de structurele dagevaluatie.

Een collega aan wal is via de walteléfono altijd bereikbaar en beschikbaar voor tussentijdse intercollegiale consultatie\evaluatie. Ook de eindverantwoordelijk leidinggevende is langs deze weg altijd bereikbaar.

Het percentage uitval, de mate van behaalde leerdoelen, en de mate van tevredenheid van deelnemers worden nog niet alle structureel en periodiek vastgesteld. Het percentage uitvallers, de mate van doelrealisatie, de deelnemerstevredenheid e.d. worden wel vastgesteld. Maar bijvoorbeeld het percentage uitval na één, resp. twee of drie weken van het programma is nu niet bekend. Het is bovendien discutabel of iemand die na één of twee

programmaweken (dit zijn de cruciale momenten in het programma) uitvalt, ook uitvalt ten aanzien van de te behalen leerdoelen.

Met de Erasmusuniversiteit te Rotterdam zijn vergaande afspraken om tot nieuw effectonderzoek te komen. Momenteel worden voorbereidingen getroffen om een wetenschappelijk effectonderzoek uit te laten voeren (planning start seizoen 2009).

Een effectonderzoek, gehouden tussen mei 2002 en mei 2004 (zes vaarprojecten / 68 jongeren) is voorhanden. Enkele gegevens hieruit:

- **Percentage uitvallers**

25% van de jongeren hebben in deze periode niet het gehele project volgens plan afgerond, waarvan 10% op initiatief van de begeleider (veiligheid van betrokkene en anderen ernstig in gevaar) en 15% op initiatief van de jongere.

- **Doelrealisatie**

1. direct na afloop: *helemaal bereikt/grotendeels bereikt/beetje/niet: 35/40/15/10%*

2. na 6 maanden: *helemaal bereikt/grotendeels bereikt/beetje/niet: 15/40/25/20%*

- **Deelnemertevredenheid**

Tevredenheid over voldoende steun van de begeleiding:

1. direct na afloop: *goed/redelijk/matig/slecht: 50/25/15/10%*

2. na 6 maanden: *goed/redelijk/matig/slecht: 45/30/15/10%*

Tevredenheid over de begeleiding

1. direct na afloop: *goed/redelijk/matig/slecht: 25/35/20/20%*

2. na 6 maanden: *goed/redelijk/matig/slecht: 42/18/18/22%*

(bron: eindrapportage Evaluatie Project Criminaliteitspreventie De Tukker, Drs. Th.J.M. Ruikes, Consultancy BV; juni 2004)

De voor effectonderzoek relevante gegevens staan 004 geregistreerd in JHVIS (jeugdhulpverleningsinformatiesysteem) dat door De Tukker gehanteerd wordt en zijn beschreven in de gestandaardiseerde eindrapportage.

Bijlage 1

Onderzoeksresultaten

Kimball en Bacon (1993) trekken in een overzicht van onderzoek naar de effectiviteit en de werkbare elementen van projecten Ervarend Leren, de volgende conclusies:

Projecten

- verhogen het ego en het zelfvertrouwen (self-concept, self-confidence);
- versterken de interne locus of control, de zelfcontrole;
- verhogen de assertiviteit;
- beïnvloeden positief de sociale vaardigheden;
- verhogen de interpersoonlijke competentie;
- verminderen de agressie;
- verminderen de afweer en verhogen de sociale acceptatie;
- versterken de fysieke fitheid; verbeteren de schoolse vaardigheden;
- verminderen recidivisme beter dan de traditionele vormen van hulpverlening.

Op basis van Nederlands en internationaal onderzoek bespeuren Duindam, Glas en Van der Ploeg (1996) de volgende tendensen bij de Ervarend Leren projecten:

- Variabelen waaraan de effecten van het Ervarend Leren worden afgemeten, zijn vooral het zelfbeeld, het recidivisme, persoonlijkheidsfactoren en het sociaal functioneren.
- De meest positieve resultaten worden vermeld met betrekking tot de volgende aspecten: zelfwaardering, recidivisme, locus of control, sociale aanpassing en assertiviteit.
- De doelgroep waarmee relatief de beste resultaten worden bereikt, wordt gevormd door delinquente jongeren. Bij hen wordt systematisch een verminderd recidivisme vastgesteld.

N.B.:

Ruikes (2000) concludeert dat, hoewel in praktijk veel gebruik gemaakt wordt van Ervarend Leren projecten, het onderzoek naar Ervarend Leren in Nederland nog onvoldoende is ontwikkeld. Effectonderzoek, doelgroepbeschrijving, methodiekbeschrijving en –ontwikkeling vragen om meer aandacht.

Bijlage 2

Dag tot dag beschrijving van het groepsleerprogramma

Week 1 (dagelijks)

Groepsgesprekken

- 20 minuten in de ochtend
- 1 uur 's avonds (afspraken evalueren)
- 1 uur 's avonds (inhoudelijke oefeningen)

Individuele gesprekken

- 20 minuten

Therapeutische technieken

- Stilteoefeningen 10-20 minuten
- Ochtendoefeningen 1 uur

Taakgericht werken

- Vaartaken resp. corveetaken 2 uur
- 4 uur op / 4 uur af (gecombineerd met evaluatiegesprek met opkomende/afgaande ploeg)

Individueel logboek bijwerken

- 15 minuten

Week 2 (outdoor-week)

Dag 1

Opstaan	8.00 uur
Ochtendoefeningen	8.15 uur
Wassen / eten	tot 09.30 uur
1 uur	kennismaking met Engelse begeleiders
2 uur	uitrusting halen, uitzoeken en uitleg; eten; overdracht leerdoelen
3-4 uur	vervoer naar startlocatie
3 uur	rugzaktrektocht naar bivak
1 uur	bivak inrichten
's avonds	vrijaf

(dagelijks moet het individuele logboek bijgewerkt worden)

Dag 2-3

Opstaan	8.00 uur
Ochtendoefeningen	8.15 uur
Wassen / eten	tot 09.30 uur
Trektocht	tot 20.00 uur, waarna
Individuele gesprekken van 20 minuten.	

Dag 4

Als dag 2-3 tot	14.00 uur
Terugreis per bus	14.00 uur naar outdooraccommodatie
Aankomst	15.30 uur
Schoonmaak, douchen, koken en eten tot 20.00 uur	
Debriefing, groepsevaluatie en individuele gesprekken vanaf 20.00 uur	

Dag 5

Als dag 2-3 tot	09.30 uur
Uitrusting zoeken / <i>klimwand</i>	tot 17.00 uur
Schoonmaak, douchen, koken en eten tot 20.00 uur	
Groepsevaluatie en individuele gesprekken vanaf 20.00 uur	

Dag 6

Als dag 2-3 tot 09.30 uur
Uitleg *solobivak* en voorbereidingen, duo's samenstellen voor praktischer inkopen doen e.d.
Tot 11.30 uur
Vervoer 11.30 uur
Aanloop solobivak 12.30 uur (twee uur lopen naar individuele bivakplaats met individuele opdrachten voor 24 uur)
Solobivak 14.00 uur

Dag 7

Einde solobivak 14.00 uur
Terugtocht te voet en per bus naar outdooraccommodatie
Schoonmaak, douchen, koken en eten tot 20.00 uur
De briefing, groepsevaluatie en individuele gesprekken vanaf 20.00 uur tot maximaal 23.00 uur
Bedtijd 23.30 uur

Dag 8

Als dag 2-3 tot 09.30 uur
Schoonmaak outdooraccommodatie, materialen inleveren op andere locatie
2-3 uur
Vervoer naar schip 3-4 uur
Herinrichten 1 uur
Avondeten 18.00 uur
Avondprogramma vanaf 20.00 uur (achtergebleven schippers door de jongeren bijgepraat / weekevaluatie / logboek bijwerken / tijd voor ontspanning)
Bedtijd 23.00 uur

Week 3 terugreis

Inkopen voor maaltijd 2 uur
Afscheidsritueel 2 uur (activiteit gericht op het afscheid nemen van Engeland)
Zeilen op, waarna voor anker starten met de oversteek (afhankelijk van weersomstandigheden, nautische omstandigheden en de sfeer in de groep)
Zie verder dagindeling week 1.
Alle jongeren zijn deze week, en vooral donderdag, actief bezig met de voorbereiding van een groepeindproductie (video, toneel enz.); vrijdags is een dagdeel lang de presentatie hiervan.
Bij aankomst in de haven ligt de afspraak voor het overdrachtsgesprek met de begeleider van de jongere in het kader van de nazorg vast.